

ФЕДЕРАЛЬНОЕ ГОСУДАРСТВЕННОЕ
БЮДЖЕТНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ НАУКИ
ИНСТИТУТ МОНГОЛОВЕДЕНИЯ, БУДДОЛОГИИ
И ТИБЕТОЛОГИИ СИБИРСКОГО ОТДЕЛЕНИЯ
РОССИЙСКОЙ АКАДЕМИИ НАУК

КУЛЬТУРА ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ

*письменные
источники*

Вып. 12

Улан-Удэ
2019

УДК 930

ББК 63.2+86.39(5А/Я)

К 906

Редакционная коллегия:

д-р ист. наук, проф. Ц. П. Ванчикова (отв. ред.),
д-р ист. наук С. В. Бураева, канд. филол. наук Д. В. Дашибалова,
канд. ист. наук М. В. Аюшеева (секретарь)

Рецензенты:

д-р культурологии, проф. М. И. Гомбоева
д-р. ист. наук Л. В. Курас
канд. филол. наук, доц. О. Д. Тугулова

К 906 Культура Центральной Азии: письменные источники. Вып. 12. – Улан-Удэ, 2019. – 222 с.

ISSN 2304-1838

Предлагаемый вниманию читателей очередной номер серии «Культура Центральной Азии: письменные источники» состоит из трех крупных блоков. В первом – публикуются статьи, анализирующие отдельные вопросы истории религий и буддийской философии, представлен перевод 16–25 глав «Ратна-гуна-самчягатха». Второй блок посвящен изучению цифровых технологий в гуманитарных исследованиях; в третий блок включены статьи, связанные с изучением письменных источников и архивных документов.

Представляет интерес для специалистов и широкого круга читателей, интересующихся вопросами истории и культуры народов Центральной Азии.

ISSN 2304-1838

© ИМБТ СО РАН, 2019
© Коллектив авторов, 2019

Цэцэгмаа Ж.

ЖАМСРАНГИЙН ЦЭВЭЭНИЙ “УЛСЫН ЭРХ” ЗОХИОЛЫН ТУХАЙД

О СОЧИНЕНИИ ЦЫБЕНА ЖАМЦАРАНО «ГОСУДАРСТВЕННОЕ ПРАВО»

В настоящей статье рассмотрен проект конституции, составленный в 1913 г. Цыбенom Жамцарано, доктором филологических наук, фольклористом, общественно-политическим деятелем Монголии и Бурятии. Для составления данного проекта им был изучен опыт парламентаризма в разных странах. Составленный проект содержал детальное описание будущего парламента Монголии, его структуры, целей, задач, правового статуса, также статьи о демократических принципах, правах и свободе личности. Данная работа не потеряла своей научной значимости и в настоящее время.

Ключевые слова: Жамцарано, Конституция, монголы, монгольское право.

Tsetsegmaa Zh.

ABOUT TSYBEN ZHAMTSARANO' WORK “THE STATE LAW”

This article considers the draft Constitution, drawn up in 1913 by Tsyben Zhamtsarano, doctor of Philology, folklorist, public and political figure of Mongolia and Buryatia. To compile this project, he studied the experience of parliamentarism in different countries. The draft contained a detailed description of the future Parliament of Mongolia, its structure, goals, objectives, legal status, as well as articles on democratic principles, human rights and freedom. This work has not lost its scientific significance at the present time.

Keywords: Jamtsarano, the Constitution, the Mongols, the Mongol right.

Саяхан болтол хөрөнгөтний улс төрийн бодлогыг Монголд тулган хүлээлгэх гэсэн “баруунтан” хэмээн нэрлэгдэж байсан Ж. Цэвээн 70 жил дан ганцаараа Монгол улсыг удирдан чиглүүлж байсан МАХН-ыг байгуулахад оролцсон анхны гишүүдийнх нь нэг бөгөөд Ардын Намын анхны мөрийн хөтөлбөр “Түмэн олонд тунхаглан зарлах бичиг”-ийг зохиосон юм. Энэхүү тунхаг бичигтээ “Дэлхий дахинаа болж буй их хувьсгал Монгол оронд зайлшгүй хүрч ирэх нь магад. Бид Монгол төрийг сэргээн босгож, Монгол төрийн өөртөө эзэрхэх эрхийг бүхнээс дээр мандуулвал зохино. Хэлхээ холбоотой энэ хоёр зорилтыг шийдэхийн тулд манай нам намын дүрмээ мөрдөх болно. Засгийн эрхийг ард түмэнд өгч, ардын хурлын сонгуультай засаг төрийг байгуулахыг зорино” [Монгол Ардын хувьсгалт намын түүхэнд ..., 1966: 32] гэжээ. 1922 оноос эхлэн Жамсрангийн Цэвээн Монгол улсын анхны үндсэн хуулийн төслийг боловсруулах комиссын бүрэлдэхүүнд ажиллаж, өөрийн гэсэн өвөрмөц онцлогтой үндсэн хуулийг боловсруулахын тулд ЗСБНХУ, Англи, Швейцарь зэрэг 30 гаруй орны үндсэн хуулиудыг орчуулж, харьцуулан судалсан анхны эрдэмтэн байдаг.

Жамсрангийн Цэвээн нь Монголын хэв ёсны дурсгал бичиг “Халх журмыг” нарийн судалж байжээ. Дурсгал бичгийг орос хэл рүү хөрвүүлсэн Ж. Цэвээний орчуулгыг түүний шавь Б. Ринчен 1960 онд эрхлэн хэвлүүлжээ.

Монгол оронд эрх зүйт төрийг буй болгох, улмаар хууль зүйн шинжлэх ухааныг хөгжүүлэхийн тулд Жамсрангийн Цэвээний бусад улс орны эрдэмтэд болон судалгаа шинжилгээний байгууллагуудтай харилцаж хамтран ажиллаж байсны нотолгоо баримт болж түүний олон захидлууд хадгалагдан үлджээ.

Жишээлэхэд нэрт эрдэмтэн А. В. Рязановский Харбин хотоос хуулийн факультетийн мэдээлэл гарсан. 1, 2-р дэвтрийг илгээлээ.

3-р дэвтрийг урьд нь явуулсан. Харин 4-р дэвтэр хэвлэгдэж эхлээд байна. Миний заавраар “Хятадын орчин үеийн иргэний хууль зүй” гэдэг номыг Монгол Улсын судар бичгийн хүрээлэнгийн хаягаар явуулсан. Энэ бүхнийг үнэгүй бэлэглэж байгаа юм [Цэцэгмаа, 2011: 47] гэжээ.

В. А. Рязановский Их засаг хуулийг анх удаа эрүү, иргэн, аж ахуйн гэх мэтээр ангилж, 36 зүйл заалтыг тодруулан гаргаж, дэлхийн хууль зүйн шинжлэх ухааны түүхэнд Их засаг хуулийн эзлэх байр суурийг гаргаж тавихад Ж. Цэвээний үүрэг туслалцаа чухлаар нөлөөлсөн гэдэг нь ойлгогдож байдаг юм.

Жамсрангийн Цэвээн төр улс, хууль цааз, хэв журмын талаар олон сонгодог өгүүллүүдийг бичсэний дотор Улсын эрх хэмээх бүтээл нь томоохон байр суурь эзэлдэг юм. “Монгол улсын хурал ба ардын засгийн тухай” 60-аад хуудастай “Улсын эрх” өгүүллийн утга агуулга, үзэл санаа, түүхэн ач холбогдлын талаар энэхүү хуралд хэлэлцүүлэхээр бэлдлээ.

Сайн ноён хан Г. Намнансүрэнгийн захиалгаар 1913 онд Жамсрангийн Цэвээн Улсын эрх хэмээх зохиолыг бичжээ.

Жамсрангийн Цэвээн Шинэ Монгол улс үүсч байсан үеийн энэхүү өгүүлэлдээ дэлхийн олон орны парламентийн үйл ажиллагааны нийтлэг зарчмуудыг шинжлэн гаргасан байна. Монгол төрийн уламжлалыг судлах, Монгол улсын дээд, доод хурлын танхимын талаар судлан шинжлэх түүний үйл ажиллагааны туршлагыг ашиглахад улсын эрх өгүүлэл судалгааны чухал эх сурвалж болдог юм. 1924 онд Өргөө хотноо тусгай дэвтэр болон хэвлэгдсэн энэхүү өгүүлэл олон орны жишээ баримт, туршлага дээр тулгуурлаж бичигдсэн бөгөөд “Ардын хурал” гэж юу вэ, түүний ажил үүрэг юу болох, дээд, доод болон бусад танхим нь ямар үйл ажиллагаа явуулдаг, дээд эрх мэдэл, төр улсын албатын хувийн эрх мэдлийг хэрхэн ойлгох вэ зэрэг нийтлэг асуудлуудыг тодорхой тайлбарлажээ. Өгүүллийн үзэл санаа өнөө ч үнэ цэнээ алдаагүй, чухал ач

холбогдолтой хэвээр байна. Тийм ч учраас уг өгүүллийг 1996 онд Улсын их хурлын гишүүдэд тарааж өгч судлуулж байжээ.

Өгүүллийн үндсэн агуулга нь Ж. Цэвээний гаргаж ирсэн дараах санаанууд болно. **Нэгд:** Англи, Австри, Прусс, Вюртембери, Саксон зэрэг орнуудад дээд танхим нь (хурал нь) сонгуульгүй бөгөөд урьд өмнийн хэв ёс, угсаа гарлын зарчмын дагуу зарлиг лүндэнгээр байгуулагддаг. **Хоёрт:** Бельги, Румын, Голланд, Швед, Испани, Турк зэрэг оронд дээд танхим нь сонгуулийн журмаар бүрддэг. **Гуравт:** Баден, Орос оронд улсын дээд байгууллагын гишүүдийн тал орчим хувь нь сонгуулийн үр дүнд суудал олж авдаг байхад нөгөө үлдсэн хэсэг нь сонгуульд оролцолгүйгээр тогтоол зарлигийн хүчинд суудал эзэлдэг байна [Цэвээн, 1924: 2] хэмээн заажээ.

Ж. Цэвээн төрийн дээд байгууллагын ажлын арга хэлбэрийг нарийвчлан шинжилж, өвөрмөц хувилбар боловсруулан гаргаж ирсэн нь төрийн үйл хэргийг зөв явуулахад тус дөхөм болж өгчээ. Өнөөдөр ч гэсэн түүний үзэл санаа чухал ач холбогдолтой хэвээрээ байна. Тус өгүүлэлд “Улсын хурлыг байгуулах хэрэг” байна [Цэвээн, 1924: 4] хэмээгээд нийтдээ 16 зүйл (анги) тоочсоны дотор улсын хуулиудад хэрэглэж болохуйц зүйлүүд, тухайбал, шинэ сэдвийг хэрхэн бэлтгэх, хуучин зүйл ангийг яаж өөрчлөх, шинэчилсэн найруулга яаж хийх, нэмэлт залруулга хэрхэн оруулах гэх мэт зүйлүүдийг заажээ.

Тус өгүүлэлд “жил бүр эсэргүүн жилийн улсын алив орлого зарлагыг хянан байцааж, зүй зохисыг үзэж нэмэх зүйл буй аваас нэмж, хасах зүйл буй аваас хасаж, ёсгүй ба улсад тусгүй сүйтгэл зэргийг буруушаан шийтгэнэ. Үүнд улсын эсэргүүн нэгэн жилийн орлого, зарлагын төлөвийг олон яамдууд тус бүр нягтлан бичээд, олон сайдууд ерөнхий яамны газраа нийлж хэлэлцэж тогтсон хойно сая улсын хуралд оруулж шүүмжлүүлэн хэлэлцүүлж, баталдаг болой. Улсын дотор ямар гачигдал зовлон буй аваас мөн хурал дотор хэлэлцэх шүүмжлэх ба хянан байцаах эрх буй. Гадаад улс лугаа улсын ашигт холбогдолтой гэрээ

байгуулсан ба байгуулах нь буй аваас мөн хурал дотор тустай тусгүй явдлыг шүүмжилж хэлэлцэнэ” [Цэвээн, 1924: 4] хэмээн Улсын хурлаар хэлэлцэх асуудлуудыг тодорхой заасан байдаг.

Мөн өгүүлэлд улсын хууль цаазыг шинээр зохиох, хуучирсныг халах ба сэлбэх, үндсэн хуулийг халах болон улсын мөнгө хэвлэх зэрэг улс орны олон чухал асуудлыг хэлэлцэх бөгөөд шашин шүтлэг номлол, сүм хийд байгуулах, лам хуврагийн асуудал цөм улс төрийн хэргээс ангид байна гэжээ.

Жамсрангийн Цэвээн “Улсын эрх” зохиолдоо: Төр улсын байгууллага хичнээн их эрхтэй байлаа ч гэсэн хурлаас баталсан хууль журмыг зохих ёсоор баталгаажуулахын тулд улсын эзэнд илтгэх ёстой ажээ. Улсын эзэн тэрхүү хуулийн төслийг соёрхон таалаагүй бол түүнийг дахин хэлэлцдэг ажгуу. Улсын эзэн хичнээн их эрх мэдэлтэй байсан ч гэсэн урьдаар хуралд оруулан хэлэцүүлээгүй аливаа хуулийг зоргоороо батлах ёсгүй [Цэвээн, 1924: 4] гэжээ.

Хэдийгээр ихэс сайдууд улсын хэргийг шийтгэх эрх дархтай боловч хууль, дүрмийн сэдэв, улсын орлого, зарлагын зүйл гэх мэт чухал хэргийг хуралд оруулан хэлэлцүүлэхгүйгээр дур мэдэн тунхаглах, шийдэх эрхгүй байдаг бөгөөд Их хурал нь сонгогдогч байгууллага байлаа ч гэсэн улсад хор хохиролтой хэргийг үүсгэн явуулах ёсгүй юм. Хэрэв тэгвэл улсын эзэн хурлыг тараах, шинэ хурлыг сонгон байгуулах тухай зарлиг яаралтай гаргах ёстой. Улсын онцгой чухал хэргийг хэлэлцэх болбол гадны улс гарч явах ёстой ба танхимд хурлын бүрэн эрхт гишүүд л үлдэж хаалттай хуралддаг номтой [Цэвээн, 1924: 4] ажээ. хэмээн заасан байх нь ардчиллын үзэл санааг дээдэлсэн өнөөгийн Монгол Улсын Их хурлын үйл ажиллагааны зарчимтай төсөөтэй байгаа нь тохиолдлын зүйл биш юм. Өнөөгийн улсын их хурал нь “Улсын эрх” өгүүлэлд дурдсан үзэл санааны үргэлжлэл болж байгаагийн жишээ болно.

Мөн сонгох эрхийн талаар бичихдээ насанд хүрээгүй, ял эдэлж байгаа, ухаан эвдэрсэн өвчтөн зэрэг хүмүүсийг санал

өгүүлэхгүй байх, сонгууль өгөх насны доод хязгаар улс бүрт өөр байгааг дурьдаж сонгогдох нас сонгох эрх бүхий настай адил байж болох боловч улсын доторхи зөвлөх, шийтгэх хэрэг төдий л амаргүй тул зарим улс оронд сонгогдох нас их байна. Эсвэл насны асуудлыг төдийлэн анхаарахгүй байж болох ч Эрдэм бичигт хэрхэн боловсорсныг харгалзах нь зөв гэсэн санаа тодотгожээ.

“Улсын албат харъяатын хувийн эрх” хэсэгт агуулгаар баялаг, ардчиллаар дүүрэн зааварчилгаа, чиглэлийг дурдсаныг цохолж нэрлэвэл: “Улсын ихэс сайдууд, Улсын хурал, том жижиг яам газрын сайд түшмэдийн зүгээс дарангуйлах эрх олгохыг хориглоно. Тэдний эрх мэдэл ажил хэргийн чанартай байхаас биш ард олон, улс иргэний амин хувийн гэж бас жичдээ буй” [Цэвээн, 1924: 5] хэмээжээ. Энэхүү хэсэг нь 12 зүйлээс бүрджээ. Гол санааг нь товчхон сийрүүлбэл “Хүн болгон амин хувийн ашиг сонирхлыг хичээж, бие, хэл, сэтгэлийн боломжоо ашиглан өөрийн дураар үйл хэрэг явуулах эрх буй тул засаг захиргааны байгууллага буюу эсвэл энгийн хүн хэн ч атугай ёсонгүйгээр энэхүү хүний эрхийг дарлан эвдэж үл болно. Тиймээс улс орны засгийн шүүх цаазын байгууллага хувийн эрхийг нийтээр нь ялгаварлахгүйгээр, ямарваа нэг саад тотгоргүйгээр хэм тэгш хамгаалан өмгөөлвөл зохилтой” [Цэвээн, 1924: 6] хэмээсэн агуулга байна.

Хүний эрх түүний халдашгүй дархан байдал, засаг төрөөс тэрхүү эрхийг хамгаалах үүргийг тунхагласан энэхүү үзэл санаа нь нийгмийн гандан бууршгүй ач холбогдолтой юм.

Ж. Цэвээн хувь хүний халдашгүй байдлыг тэр үеийн Англи, Америк бусад хөгжингүй орноор жишээлэн тодорхойлж, хэрэг явдал үүсвэл уг саатуулагдсан хүний оролцоо бий эсэхийг ганц хоногийн дотор нягталж, гэрч баримт илэрвэл баривчилдаг, гэм буруугүй бол сулладаг тухай дурджээ. Энэ бүх эрхээр хангах явдлыг засаг төрийн төлөөлөгч биечлэн хариуцдаг гэж заажээ.

Ардын хувьсгал ялсны дараагаар коммунист үзэл санаа алдарших явдал туйлдаа хүрсэн 1924 оны үед Ж. Цэвээн Англи, Америкийн хуулиас жишээ татаж, түүнийг төгс боловсронгуй хэмээн үзэж байсан нь зоригтой шулуун хэрэг явдал мөн байлаа. Ж. Цэвээн эрдэм номтой хүн байсныхаа хувьд тэдгээр орны хуулиуд дахь ардчилсан агуулга бүхий үзэл санааны заалтууд байсныг тэр үед ойлгож судалсан байжээ. Засгийн төлөөлөгч хууль журмыг зөрчин хүний эрхийг хөсөрдүүлбэл хууль ёсоор хариуцлага биеэр хүлээх учиртай ардчиллын гол шинжийг Ж. Цэвээн тэдний жишээгээр үзүүлжээ. Энэ нь гэгээрүүлэх санаа төдийхөн бус хувьсгалт өөрчлөлт хийхээр тэмцсэн санаа зорилго мөн байлаа.

Энэхүү хэсэгт бичихдээ, хоосон сэжгийг баримтлан хэнийг ч нэгжиж болохгүй, хүний хөдлөх, үл хөдлөх хогшил, эд барааг үндэслэлгүйгээр хураан авах ёсгүй, хүн бүр үзэл санаагаа хэвлэн нийтлэх, олонд түгээн дэлгэрүүлэх, бодол санаа, мэдлэг, оюунаа зарлан тунхаглах эрхтэй, хүн болгон аливаа хэргийг явуулахаар бусадтай хоршоо, нам эвлэл, хороо, хэлтэс, өөр бусад байгууллага болон нэгдэх эрхтэй гэхчлэн заажээ.

Хүн бүхэн ямарваа нэг хэргийг нийтийн дунд хэлэлцэн шүүмжилж болох ба хувийн зүгээс юм уу эс бөгөөс хэсэг бүлэг хүмүүсийн өмнөөс засгийн газарт зарлан мэдүүлэх эрх эдэлнэ гэжээ. Хүн болгон сүсэг бишрэлээ чөлөөтэй сонгох, тахилга мөргөл үйлдэх, түүнийг таниулан сурталчлах эрхтэй ажгуу хэмээн заажээ.

Ж. Цэвээний цохолж заасан эдгээр зүйл нь тухайн цагтаа гайхал төрүүлсэн, ардчиллын зарчим, хувь хүний эрх, эрх чөлөөг хамгаалахад чиглэсэн соён гэгээрүүлэх үзэл санаа, бодлого байжээ. Өнөө үед ч гэсэн энэхүү үзэл санаа нь үргэлжийн үнэн мөнийг сурталчилан тунхагласан хэвээрээ агаад өөр бусад үзэл ойлголтоор нэмж чимэхийн ч хэрэггүй ажээ.

Уг өгүүллийн онцлог ялгаа гэвэл “Монгол төр улс мандан бадартугай” гэсэн [Ширэндэв, 1924] уриа тунхагийг бүхнээс

эрхэмлэн дээдэлсэн монгол ёсыг үнэнхүү сахисан шинжтэй байгаа явдал юм. Хөгжиж байсан залуу төр улсыг яг л энэхүү үзэл онолын дагуу жолоодон залсансан бол янз бүрийн хэлмэгдэл, гажуудал гарахгүй байсан байж болох юм.

Жамсрангийн Цэвээн олон гадаад хэл мэддэг төдийгүй тэдгээр хэлийг албан хэрэгцээ, судалгаа шинжилгээний түвшинд хэрэглэж чаддаг хууль эрх зүйн мэдлэгтэй байсан хүний хувьд маш олон орны хууль цааз, парламентат ёсны талаар судалж Монгол орны нөхцөлд тааруулж хийж хэрэгжүүлэх гэсэн оролдлогууд түүний олон бүтээлээс харагддаг. Мөн судар бичгийн хүрээлэнд ажилладаг байсан учраас эртний цааз бичгүүдийг орчуулсан, харьцуулан судалсан, бусад эрдэмтэдтэй хамтран ажилласан гээд монголд хууль зүйн шинжлэх ухааны суурийг тавихад томоохон үүрэг гүйцэтгэсэн юм.

Ашигласан материал

1. Жамбалын Цэцэгмаа. Суут эрдэмтэн Жамсрангийн Цэвээн. Улаанбаатар, 2011.
2. Жамсрангийн Цэвээн. Улсын эрх. Улаанбаатар, 1924.
3. Монгол Ардын хувьсгалт намын түүхэнд холбогдох баримт бичгүүд. I боть. Улаанбаатар, 1966.
4. Ширэндэв Б. Монгол Улсын түүх. Улаанбаатар, 1924.

References

1. Zhambalyn Tsetsegmaa. Suut erdemten Zhamsrangiin Tseveen. Ulaanbaatar, 2011.
2. Zhamsrangiin Tseveen. Ulsyn erkh. Ulaanbaatar, 1924.
3. Mongol Ardyn khuv'sgalt namyn tyikhend kholbogdokh barimt bichgyyd. I bot'. Ulaanbaatar, 1966.
4. Shirendev B. Mongol Ulsyn tyikh. Ulaanbaatar, 1924.

СВЕДЕНИЯ ОБ АВТОРАХ

АЮШЕЕВА Марина Васильевна – кандидат исторических наук, научный сотрудник Института монголоведения, буддологии и тибетологии СО РАН. E-mail: ayagma@yandex.ru

БУРАЕВА Светлана Валерьевна – доктор исторических наук, ведущий научный сотрудник Института монголоведения, буддологии и тибетологии СО РАН. E-mail: ladys@inbox.ru

ДАШИБАЛОВА Дарима Владимировна – кандидат филологических наук, старший научный сотрудник Института монголоведения, буддологии и тибетологии СО РАН. E-mail: dardash3@gmail.com

ДЭМЧИГМАА Оуюнханд – PhD, доцент, кафедра монгольского языка и лингвистики Монгольского государственного университета. E-mail: odemchigmaa2000@gmail.com

ЖАБОН Юмжана Жалсановна – кандидат исторических наук, старший научный сотрудник Института монголоведения, буддологии и тибетологии СО РАН. E-mail: yumzhan@mail.ru

КАМАЛОВ Аблет Каюмович – профессор Университета «Туран», Алматы, Казахстан. E-mail: a.kamalov@turan-edu.kz

ЛЕПЕХОВ Сергей Юрьевич - доктор философских наук, главный научный сотрудник Института монголоведения, буддологии и тибетологии СО РАН. E-mail: lepekhov@yandex.ru

МИЯГАСHEBA Суржана Борисовна – кандидат исторических наук, научный сотрудник Института монголоведения, буддологии и тибетологии СО РАН. E-mail: surjana@yandex.ru

НАРАНЗАНДАН – аспирант Института литературы и языка национальных меньшинств при Центральном университете Китая (Пекин). E-mail: naranzandan@hotmail.com

РИНЧИНОВ Олег Сергеевич – кандидат физико-математических наук, координатор Центра восточных рукописей и ксилографов Института монголоведения, буддологии и тибетологии СО РАН. E-mail: orinch2@mail.ru

ХИТОШИ КУРИБАЯШИ – почетный профессор Университета То-хоку (Япония). E-mail: hkuri@gerel.net

ЦЭЦЭГМАА Жамбалын – доктор наук (Sc.D), проректор университета «Их Засаг». E-mail: tuul.iziu@gmail.com

ЦЫПИЛОВА Снежана Сергеевна – кандидат исторических наук, младший научный сотрудник Института монголоведения, буддологии и тибетологии СО РАН. E-mail: ai_qing@mail.ru

ЦЫРЕНОВ Чингис Цыбикдоржиевич – кандидат исторических наук, научный сотрудник Института монголоведения, буддологии и тибетологии СО РАН. E-mail: chts17@mail.ru

HONG JUN (UUKHAN JAMIYAN) – PhD, Институт философии и религиоведения, Монгольский государственный университет. E-mail: Jamyani108@yahoo.com

Содержание

РЕЛИГИЯ, ЭТНОГРАФИЯ И КУЛЬТУРА

<i>Лепехов С. Ю.</i> ПРЕДСТАВЛЕНИЯ О ТАТХАТЕ И ШУНЬЯТЕ В «РАТНА-ГУНА-САМЧАЯ-ГАТХЕ»	3
<i>Hong Jun.</i> АНАЛИЗ КИТАЙСКОЙ, ТИБЕТСКОЙ И МОНГОЛЬСКОЙ ВЕРСИЙ АВАТАМСАКА-СУТРЫ	32
<i>Жабон Ю. Ж.</i> КРАТКОЕ ОПИСАНИЕ ЖИЗНИ И ТВОРЧЕСТВА ДАМЦИК ДОРДЖЕ (1781–1855)	44
<i>Дэмчигмаа О.</i> УУЛ УСАА ДЭЭДЛЭН ШҮТЭХ МОНГОЛ ЁС ХИЙГЭЭД САН ТАХИЛГЫН СУДАР	56
<i>Миягашева С. Б.</i> РОДОСЛОВНЫЕ, ЛЕГЕНДЫ И ПРЕДАНИЯ ХОРДУТСКИХ ШАМАНОВ	68

ЦИФРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ГУМАНИТАРНЫХ ИССЛЕДОВАНИЯХ

<i>Kuribayashi Hitoshi.</i> ON THE DEVELOPMENT AND UTILIZATION OF WEB-DICTIONARY OF MONGOLIAN TRADITIONAL DICTIONARIES	91
<i>Ринчинов О. С.</i> СТРУКТУРНАЯ РАЗМЕТКА БУРЯТСКИХ СТАРОПИСЬМЕННЫХ СОЧИНЕНИЙ ДЛЯ ДИАХРОНИЧЕСКОГО КОРПУСА БУРЯТСКОГО ЯЗЫКА	106

ИСТОРИЯ, ИСТОЧНИКОВЕДЕНИЕ, АРХИВОВЕДЕНИЕ

<i>Камалов А. К.</i> «УЙГУРСКИЙ ПУТЬ» – СЕВЕРНАЯ ВЕТВЬ ВЕЛИКОГО ШЕЛКОВОГО ПУТИ (ПРЕДВАРИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ)	118
<i>Цыренов Ч. Ц.</i> ВНЕШНЯЯ ТОРГОВАЯ ПОЛИТИКА МАНЬЧЖУРСКИХ МОНАРХОВ РАННЕГО ПЕРИОДА ДИНАСТИИ ЦИН (ПО МАТЕРИАЛАМ ХРОНИКИ «ДАЙ ЦИН ТАЙЦЗУ ШИЛУ»)	132
<i>Наранзандан.</i> ИСТОРИИ ИЗ ЖИЗНИ ШЭНЭХЭНСКИХ БУРЯТ	145
<i>Цэцэгмаа Ж.</i> ЖАМСРАНГИЙН ЦЭВЭЭНИЙ “УЛСЫН ЭРХ” ЗОХИОЛЫН ТУХАЙД	165
<i>Аюшеева М. В.</i> ПУТЕВЫЕ ЗАМЕТКИ СОЛО ВАНДАНОВА	173
<i>Бураева С. В.</i> ЛЕТОПИСЬ НАУЧНЫХ БУДНЕЙ: ХАРАКТЕРИСТИКА ФОТОМАТЕРИАЛОВ 1920–1960-Х ГГ. ИЗ АРХИВНОГО ФОНДА ЦВРК	187
<i>Дашибалова Д. В.</i> О РАБОТАХ Н. П. ШАСТИНОЙ В АРХИВНОМ И БИБЛИОТЕЧНОМ ФОНДАХ ЦВРК ИМБТ СО РАН	197
<i>Цыпилова С. С.</i> ДНЕВНИКИ В. Ц. НАЙДАКОВА В ФОНДАХ ЦЕНТРА ВОСТОЧНЫХ РУКОПИСЕЙ И КСИЛОГРАФОВ ИМБТ СО РАН	206
СВЕДЕНИЯ ОБ АВТОРАХ	219